

Werkgroepen

Bijen (Apidae)

Diverse leden van de bijenwerkgroep werken nog altijd aan het manuscript van het boek over de Nederlandse bijen, dat een aanvulling vormt op het wesp- en mierendeel in de boeken-serie Nederlandse Fauna. Zij hebben het vaste voornemen opgevat om het boek in 2012 te doen verschijnen, aangezien dat jaar is uitgeroepen tot het 'Jaar van de Bij'. Dit betekent dat het manuscript deze zomer wordt afgerond.

Menno Reemer

Aaskevers (Silphidae)

De EIS-werkgroep Aaskevers heeft een druk voorjaar achter de rug. In de Oostvaardersplassen (OVP) werd de keverfauna op de edelhert- en runderkadavers gevolgd. De eerste indruk is dat de op natte klei voorkomende fauna armer is dan die aangetroffen bij eerder onderzoek op de drogere zandgronden van de Hoge Veluwe door Oscar Vorst en Hans Huijbregts. Er ligt echter nog veel materiaal ter determinatie. In de OVP zijn inmiddels wel al diverse nieuwe soorten voor Flevoland aangetroffen.

Verder werd een tweetal excursies georganiseerd: naar de OVP en, op uitnodiging van beheerder Barry Teunissen, het Korenburgerveen. In de OVP kwamen vier deelnemers die behalve de kadavers ook de lokale mestfauna onderzochten. In paardenmest werd de, elders alleen uit de Biesbosch bekende, mestkever *Onthophagus vaccae* aangetroffen. Het Korenburgerveen werd door een zevental deelnemers bezocht. Nog niet al het verzamelde materiaal is gedetermineerd. Wel werden er al enkele interessante soorten aangetroffen.

Het collectieonderzoek aan de silphiden vordert gestaag. De database bevat op dit ogenblik zo'n 3500 records.

Ed Colijn

Sprinkhanen (Orthoptera)

Het nieuwe sprinkhanenatlasproject (zie verderop in deze nieuwsbrief) heeft een voortvarende start gemaakt. Op 13 mei j.l. hebben biologiëstudenten Bram Omon en Kees van Bochove namelijk een populatie van het bosdoortje *Tetrix bipunctata* ontdekt in nationaal park de Hoge Veluwe. Deze bijzondere sprinkhaan stond als 'Verdwenen' op de rode lijst en was al 36 jaar niet meer in Nederland waargenomen. De laatste waarneming dateerde van 1975, uit de buurt van Assel (Apeldoorn). Dit is inmiddels de derde bijzondere vondst in twee jaar, na de ontdekking van de kiezelsprinkhaan *Sphingonotus caeruleus* en de spoorkekel *Eumodicoryllus bordigalensis* in 2010 (zie Nederlandse Faunistische Mededelingen 34, 2010).

De groei in het aantal waarnemingen heeft zich ook in 2010 verder doorgezet. Het sprinkhanenbestand bevat inmiddels bijna 210.000 records. In het kader van de samenwerking in het

Waarneming.nl
Invoeren - Recente waarnemingen - Overzichten - Projecten

Sprinkhanenatlas van Nederland
Een project van EIS-Nederland, waarneming.nl en Telmee

Vernieuwd op: Mon Jun 27 18:48:58 2011 Volgende vernieuwing om: 18:48:58 volgende dag

Nieuwe Sprinkhanenatlas van Nederland
Ed Colijn & Roy Kleukers.

Inleiding
De sprinkhanenfauna is flink in beweging. De laatste tientallen jaren zijn diverse nieuwe soorten in ons land opgedoken (tabel 1), meestal als Daarmaast lijkt het erop dat sommige bedreigde soorten nog steeds achteruit gaan. Veertien jaar na publicatie van het boek 'De sprinkhanen overzicht' te presenteren.

Tabel 1. Nieuwe soorten sprinkhanen en krekels in Nederland sinds 1990

Soort	Jaar	Reden
Zuidelijke spitskopje	1991	Klimaat
Zuidelijke boomsprinkhaan	1992	Transport met auto
Bloomkrekkel	2004	Klimaat
Lichtgroene sabelsprinkhaan	2004	Klimaat (nog niet gevestigd)
Kiezelsprinkhaan	2010	Klimaat (en transport door de mens?)
Spoorkrekkel	2010	Transport door de mens?

nieuwe sprinkhanenatlasproject zijn al deze gegevens afgeloopen maand samengevoegd met die op Waarneming.nl. Alle sprinkhaanwaarnemingen uit Nederland zijn nu te raadplegen via de speciale projectpagina http://waarneming.nl/sprinkhaanatlas_start.php.

Dit jaar zullen verder weer verschillende excursies worden georganiseerd. Voor meer informatie zie het item over het nieuwe sprinkhanenatlasproject later in deze nieuwsbrief.

Ed Colijn & Roy Kleukers

Kokerjuffers (Trichoptera)

Sinds begin dit jaar heeft de EIS-werkgroep Trichoptera een nieuwe start gemaakt. Trichoptera zijn een insectenorde, waarvan de larven bekend staan als kokerjuffers, die in het water leven. De volwassen dieren hebben een motachtig voorkomen en worden schietmotten genoemd. De EIS-werkgroep heeft de volgende activiteiten:

- **Nieuw determinatiewerk** – de vorig jaar overleden Nederlandse specialist Bert Higler was begonnen aan een determineerwerk voor de volwassen dieren, maar dat heeft hij niet kunnen afmaken. Als werkgroep doen we nu een inspanning, dit werk alsnog af te maken. Het is de bedoeling dit als Entomologische Tabel te publiceren, hopelijk in 2013. Hierbij spelen habitusfoto's een belangrijke rol: hiermee kunnen veel soorten al worden herkend, waaronder ook rode-lijstsoorten. Het onderzoeksgebied betreft Nederland, België en Luxemburg. Iedereen kan meewerken door fraaie habitusfoto's op te sturen. Het zal in veel gevallen wel nodig zijn ook de schietmot te verzamelen en ter controle op te sturen; neem gerust contact op met David.
- **Veldwerk** – voor het achterhalen van de verspreiding van soorten en voor het maken van habitusfoto's is nog zeer veel veldwerk nodig. Om dit mede mogelijk te maken is door de Uyttenboogaard-Eliassenstichting voor het onderzoeksjaar 2011 een subsidie toegekend.

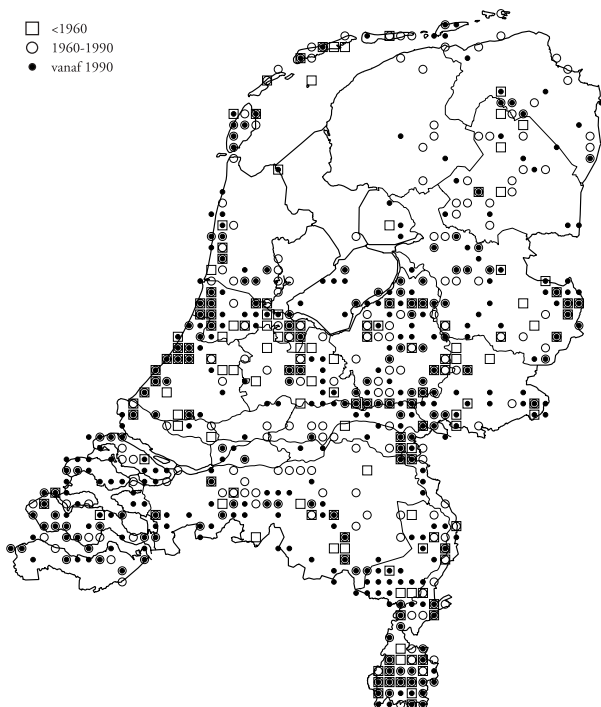
Glyphotaelius pellucidus (foto Roy Kleukers)

- **Nieuwsbrief** – in mei 2011 verscheen de 12e *Digitale kokerjuffer*. Dit is de opvolger van de *Nederlandse kokerjuffer*, die tot vorig jaar door Bert Higler werd samengesteld. In de laatste nieuwsbrief is onder andere een artikel verschenen over *Oligostomis reticulatum*, een soort die in zowel Nederland als België voor het eerst in 50 jaar weer is aangetroffen. De nieuwsbrief is via www.eis-nederland.nl/kokerjuffers in te zien.
- Zowel de waarnemingen van kokerjuffers op Waarneming.nl als Waarnemingen.be worden gevolgd; waarnemingen worden commentariseerd en gevalideerd.

Voor vragen, tips en ideeën over schietmotten, neem gerust contact op, voor Nederland met David: david.tempelman@grontmij.nl; en voor België met Koen: koen_lock@hotmail.com.

David Tempelman & Koen Lock

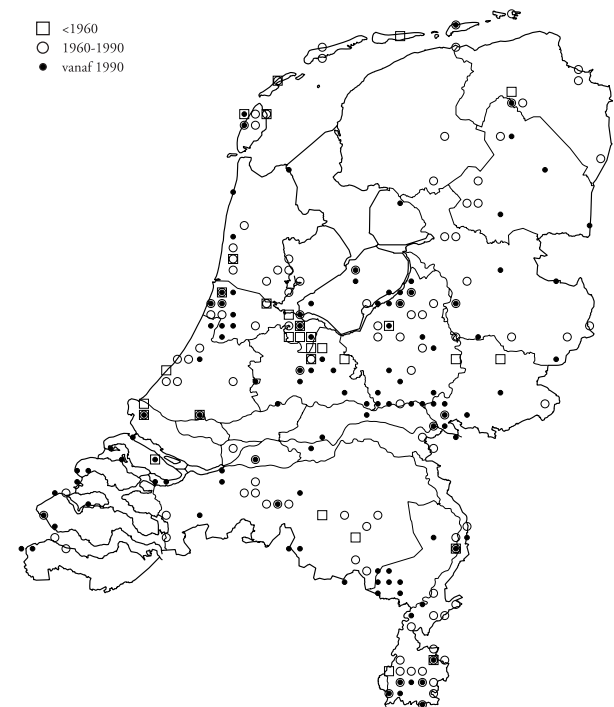
Figuur 1. Verspreiding van alle waarnemingen van Nederlandse boorvliegen.

Boorvliegachtigen (Tephritoidea)

Het uitbrengen van een tabel zorgt meestal voor een hernieuwde aandacht voor de betreffende groep. Met de Entomologische Tabel 5 over de boorvliegen (Smit 2010) was dit niet anders. Er zijn verschillende leuke waarnemingen gedaan dit seizoen, waarvan in het decembernummer van NFM een overzicht gegeven zal worden. Nu het determineren voor elke geïnteresseerde binnen handbereik is gekomen wordt het tijd voor de volgende stap: waar kunnen de soorten gevonden worden in Nederland? Aan de hand van de waardplantenlijst in de tabel kunnen soorten gericht gezocht worden in het veld, maar wat zijn de verspreidingspatronen? Komen die overeen met de verspreiding van de waardplanten? Om op deze vragen een antwoord te kunnen geven zal de verspreiding van de boorvliegen van Nederland in kaart worden gebracht. En daar valt nog veel werk te verzetten! In de aanloop naar een atlas zijn inmiddels de grote museumcollecties opgenomen: Naturalis en het ZMA, beide tegenwoordig ondergebracht in NCB Naturalis. Hieronder bevindt zich ook de omvangrijke collectie van Bob van Aartsen. In figuur 1 is de periode 1960-1990 apart weergegeven, in deze periode was het hoofdzakelijk Bob die actief waarnemingen verzamelde. Dit bestand is aangevuld met enkele bestandjes van collecties en waarnemingen van derden en natuurlijk bevinden mijn eigen collectie en waarnemingen zich ook in het bestand. Het landelijke bestand boorvliegen bevat nu in totaal 13.095 records. Op zich een respectabel aantal, zeker gezien het feit dat het slechts 83 soorten betreft. Maar de kaartbeelden, zelfs die van algemene soorten als de akkerdistelboorvlieg *Xyphosia miliaria*, geven nog een erg schamel beeld (zie figuur 2). Kortom: ik wil iedereen oproepen waarnemingen door te geven, aan eis@ncbnaturalis.nl. Dit kan ofwel in Excel of door de waarnemingen in te voeren in waarneming.nl. Let wel, vanwege de lastige determinatie nemen we alleen waarnemingen op die gecontroleerd kunnen worden, bijvoorbeeld op basis van een foto.

Figuur 2. Verspreiding van de akkerdistelboorvlieg *Xyphosia miliaria* in Nederland.

Naast waarnemingen van boorvliegen (Tephritidae) ben ik ook geïnteresseerd in waarnemingen van nauwverwante families: Pallopteridae (fladdervliegen), Platystomatidae (platbekvliegen) en Ulidiidae (prachtvliegen). Het is mijn bedoeling hiervan in de toekomst eveneens een tabel te maken.

Voor de verzamelaars onder jullie wil ik een hernieuwde oproep doen voor materiaal op alcohol. Twee jaar geleden is er een vrij uitgebreid project uitgevoerd om zoveel mogelijk Europese boorvliegsoorten te verzamelen voor DNA-barcoding. Hierbij is de helft van de Europese soorten verzameld en inmiddels ook

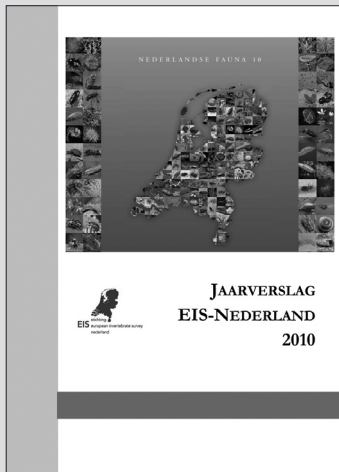
gebarcodeerd. Er ontbreken echter nog diverse soorten, waaronder ook die in Nederland voorkomen. Natuurlijk betreft dit vooral de minder algemene soorten, maar elk materiaal is welkom, zeker ook uit de rest van Europa. De mensen die bereid zijn hier een bijdrage aan te leveren kunnen mij een mailtje sturen voor de ontvangst van epjes met 96%-alcohol en alcoholpapier. Ik zal binnenkort een overzicht maken van de ontbrekende soorten.

John T. Smit

EIS-nieuws

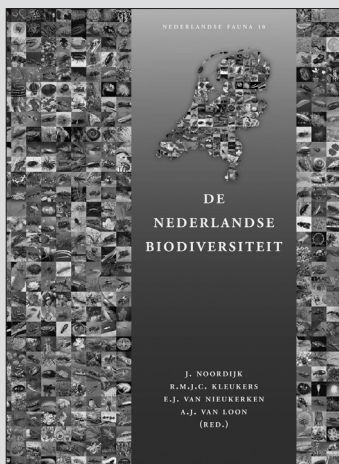
Jaarverslag 2010

Het jaarverslag over 2010 en oudere jaarverslagen zijn te vinden op www.eis-nederland.nl/jaarverslagen. Hieronder worden enkele projecten uit 2010 toegelicht:

De Nederlandse biodiversiteit

Hoogtepunt van het jaar voor EIS was de presentatie van het boek *De Nederlandse biodiversiteit*, deel 10 in de serie Nederlandse Fauna. In dit boek wordt een volledig nieuw overzicht gepresenteerd van de groepen die in Nederland voorkomen. Er hebben meer dan 100 specialisten uit PGO's en andere kennisorganisaties aan bijgedragen. Hiermee heeft NCB Naturalis een belangrijke bijdrage geleverd aan het Jaar van de Biodiversiteit. De projectleiding was in handen van Jinze Noordijk. In 2010 heeft het auteursteam van het bijenboek goede vorderingen gemaakt met het manuscript. Dit zal deel 11 worden in de Nederlandse Fauna.

Een volle zaal bij de presentatie van het boek *De Nederlandse biodiversiteit* op 25 november. In totaal waren meer dan 200 specialisten, fotografen en andere geïnteresseerden aanwezig (foto Herman Berkhoudt).

Entomologische Tabellen

In 2010 verscheen één deel van Entomologische Tabellen: nummer 5, boorvliegen, geschreven door John Smit. Het boekje is 158 pagina's dik. Boorvliegen zijn economisch van belang vanwege de larven die bijvoorbeeld in fruit kunnen leven. Voor 2011 zijn delen over rivierkreeften en springstaarten in voorbereiding. Entomologische Tabellen 1 (steenvliegen) en 2 (boktorren) werden in 2010 herdrukt. ET wordt gezamenlijk uitgegeven met de Nederlandse Entomologische Vereniging en Naturalis.

